

KOMMUNIKATION OG KILDEKRITIK

LÆRERVEJLEDNING, SAMFUNDSFAG

OM TEMAET

Påvirkninger og manipulation online foregår på mange niveauer; i forbindelse med reklamevirksomhed, bestemte politiske budskaber men også som tiltrækkende virkemidler i forhold til at fremme budskaber af mere radikal og ekstremistisk karakter. Børn og unge eksponeres dagligt via deres færden på internettet og de sociale medier, for påvirkninger ud fra forskellige interesser. Dette kræver en evne til at kunne forholde sig distanceret og kritisk til det man hører og ser. At inddrage forskellige kommunikations- og kildekritiske værktøjer i den forbindelse kan være vigtige midler til at komme bag om budskaber.

INDHOLD

Temaet arbejder især ud fra en kritisk dimension i forhold til:

- At genkende, analysere og forholde sig kildekritisk og få forståelse for mekanismerne bag propaganda, konspirationer og mere generelle manipulationer online
- At arbejde med kommunikationsredskaber med henblik på at kunne analysere og fortolke intentioner og ophavssituationer bag online budskaber

DIDAKTISKE PRINCIPPER

Flerperspektivistisk

- At præsentere eleverne for flere vinkler og synspunkter for en sag gennem fælles forhandling og flere perspektiver
- At se et tema fra flere vinkler og synspunkter både fagligt, teoretisk og i praksis
- At vægte at belyse en konkret sag eller undervisningssituation fra flere perspektiver både faglige, ved hjælp af flere kilder og emotionelt

Kritisk tænkning

- At præsentere elever for forskellige redskaber, begreber og modeller, der kan styrke deres fortolknings- og vurderingsevner

- At kunne forholde sig undersøgende, overvejende, analyserende og forholde sig kritisk og konstruktivt til informationer eller bestemte situationer samt være i stand til selv at give og modtage kritik konstruktivt

Flerstemmighed og dialogisk

- At kunne meningsudveksle i dialog med andre og indgå i en social proces ved at fortælle og lytte samt inddrage egne og andres tolkninger i sit ræsonnement.
- At kunne argumentere indsigtfuldt og i dialog med andre og kunne sætte sin argumentation og forståelse i relation til egne og andres ophav og ophavssituation
- At præsentere eleverne for flere vinkler og synspunkter for en sag gennem fælles forhandling og flere perspektiver

Elevaktiv

- At give plads til eksperimentel og undersøgende praksis i undervisningen

OPGAVER

Skab jeres egen konspirationsteori

Varighed:

2-3 lektioner

Nøgleord:

Budskaber, propaganda og konspirationsteorier

Opgaven er centreret om at forstå mekanismerne bag konspirationsteorier. I opgaven afprøver og eksperimenterer elever selv med at overtale og skabe konspirationsteorier, der virker troværdige. Som supplement vil det være en god idé at inddrage diskussionen *Konspirationsteorier og alternative forklaringer* og redskabet, *Hvordan er konspirationsteorier opbygget?* Her er det vigtigt, at eleverne får øje på hvilken betydning og påvirkning konspirationsteorier har i den offentlige debat og i det politiske samfund i dag og historisk.

Ressourcer fra sitet

Til opgaven bruges **redskabet**:

- Kendetegn ved konspirationsteorier

Opgaven kan med fordel knyttes sammen med:

- **Diskussion:** *Konspirationsteorier og alternative forklaringer.*
- **Opgave:** *Fake news og misinformation*
- **Opgave:** *Når fjenden er ansigtsløs - om othering og hatespeech under temaet Utopi*

Forberedelse

Tv-udsendelser

Fake News og konspirationsteorier er store emner i USA, og indgår i kampen om, hvad der er sandt eller falsk. På *mit CFU* (<http://hval.dk/mitCFU/>), hvor du kan streame tv-udsendelser, kan du finde udsendelsen "Kampen om sandheden", som omhandler en konspirationsteori om, at skolemassakren i Sandie Hook var iscenesat af skuespillere. Desuden kan du finde udsendelser om konspirationsteorier, ved at søge på konspirationsteorier under TV på mit CFU. Her findes der udsendelser om 9/11, Prinsesse Diana, Marilyn Monroe, JFK, månelandingen osv.

Artikel

I historielabs online tidsskrift findes en artikel om konspirationsteorier i undervisningen, som kan give et overblik over, hvad konspirationsteorier er - <http://historielab.dk/konspirationsteorier-ihistorieundervisningen-saadan/>

Tegn på læring

Der er forslag til læringsmål samt læseguide til opgaven, som eleverne kan benytte sig af i besvarelsen af opgaven. Nedenfor er der derfor forslag til *tegn på læring*:

- Eleverne anvender begreber indenfor konstruktion af konspirationsteorier
- Eleverne demonstrerer viden om, hvordan konspirationsteorier er med til at påvirke politiske debatter ved at debattere aktivt i klassen
- Eleverne udarbejder en film om konstruktion af konspirationsteorier

Hvad gør læreren?

Eleverne skal i denne opgave primært arbejde med, hvordan konspirationsteorier er opbygget. Her vil det være en god idé at starte undervisningen med en gennemgang af redskaberne i plenum og derefter optræde i vejlederens rolle under gruppearbejdet. Ideen er, at eleverne skal få forståelse for mekanismerne bag konspirationsteorier.

Hvis opgaven er en del af et større tema om konspirationsteorier kan der med fordel skabes fagligt overblik og struktur ved at arbejde med synopsis, rapport, portfolio o.l. Hermed kan eleverne styrke arbejdet med overordnede formulering af problemstillinger i forbindelse med temaarbejdet.

Eleverne skal primært arbejde i grupper eller to og to. Det er derfor vigtigt, at du som lærer gør det klart overfor grupperne, hvad deres rolle er, og du har overvejelser omkring, hvordan grupperne fungerer bedst og er bedst afbalanceret. Det kan her være overvejelser om roller i gruppen og gruppens sammensætning.

Samtalen i klassen skal danne rum for dialog og diskussion. Derfor skal du udover at være i vejlederens rolle undervejs i deres gruppearbejde, afslutte opgaven med en facilitering af elevernes præsentation samt en klassesdiskussion.

Hvad gør eleverne?

Eleverne skal arbejde i grupper. De skal undervejs gennem nogle steps i opgaven, hvor gruppearbejdet derfor er forskellig af karakter. Det er vigtigt i den sammenhæng, at arbejde med elevernes forforståelser (forventningsafstemning) og at bevidstgøre eleverne om de arbejdsprocesser, de skal igennem for derigennem at hjælpe dem på vej i forhold til de roller, de får og har i gruppearbejdet.

Eleverne arbejder i grupperne med at konstruere konspirationsteorier ved hjælp af redskaber om, hvordan konspirationsteorier er opbygget og kan optræde i konspirationsteoriernes narrativer. Til sidst skal de prøve ved hjælp af dialog at få flere perspektiver på konspirationsteorier.

Fake news og misinformation

Varighed:

3-4 lektioner

Nøgleord:

kildekritik, budskaber, manipulation og propaganda

Opgaven handler om at komme bag om digitaliseringens uendelige mængder af informationer og viden og finde et navigationsværktøj for eleverne til at overskue og gennemskue, hvad der er op og ned blandt misinformation og "Fake news". Her er det vigtigt, at eleverne får øje på, hvordan fake news kan have et økonomisk og politisk formål og det er vigtigt at eleverne anvender kildekritiske metoder til at komme bag om Fake News, både i forhold til intention, budskaber og troværdighed.

Ressourcer fra sitet

Til opgaven bruges **redskabet**:

- STEPPS
- Appelformer
- Tjek på falske nyheder
- Video: Fake news - hvad er det?
- Video: Fake news - tjekliste

Forberedelse

Det vil være muligt både at finde artikler og videoer i den aktuelle dagspresse, der omhandler eller indeholder fake news, som kan tjene til eksempel for eleverne

Tv-udsendelser

Fake News og konspirationsteorier er store emner i USA, og indgår i kampen om, hvad der er sandt eller falsk. På *mit CFU* (<http://hval.dk/mitCFU/>), hvor du kan streame tv-udsendelser, kan du finde udsendelsen "Kampen om sandheden", som omhandler en

konspirationsteori om, at skolemassakren i Sandie Hook var iscenesat af skuespillere. Desuden kan du finde udsendelser om konspirationsteorier, ved at søge på konspirationsteorier under TV på mit CFU. Her findes der udsendelser om 9/11, Prinsesse Diana, Marilyn Monroe, JFK, månelandingen osv.

Didaktiske læremidler

Danske biblioteker har udviklet en guide til fake news og flere små film, til at træne børn og unge i, hvordan de spotter falske kilder på Facebook og nyhedssider. dr/skole har udviklet læremidlet "i sandhedens tjeneste", der går bag om nyheder og journalistik <http://www.dr.dk/skole/dansk/udskoling/i-sandhedens-tjeneste>

Tegn på læring

Der er forslag til læringsmål samt læseguide til opgaven, som eleverne kan benytte sig af i besvarelsen af opgaven. Nedenfor er der derfor forslag til *tegn på læring*:

- Eleven anvender begrebet fake news korrekt
- Eleven demonstrerer viden om fake news ved at inddrage eksempler fra eget liv, samfundsdebatten
- Eleven anvender kildekritiske metoder til at gennemskue fake news
- Eleven udarbejder, opsætter og layouter fake news og præsenterer deres arbejde for klassen

Hvad gør læreren?

Eleverne skal i denne opgave arbejde med at analysere og producere fake news og misinformation. Her vil det være en god idé at starte undervisningen med en gennemgang af redskaberne til opgaven i plenum, evt. vise dem filmene omkring fake news som findes på sitet under temaet Kommunikation og kildekritik og derefter optræde i vejlederens rolle under gruppearbejdet. Ideen er, at eleverne skal få øje på, hvordan fake news opstår, er opbygget og hvilket formål de tjener.

Hvis opgaven er en del af et større tema om fake news kan der med fordel skabes fagligt overblik og struktur ved at arbejde med synopsis, rapport, portfolio o.l. Hermed kan eleverne styrke arbejdet med overordnede formulering af problemstillinger i forbindelse med temaarbejdet.

Eleverne skal primært arbejde i grupper eller to og to. Det er derfor vigtigt, at du som lærer gør det klart overfor grupperne, hvad deres rolle er og du har overvejelser omkring, hvordan grupperne fungerer bedst og er bedst afbalanceret. Det kan her være overvejelser om roller i gruppen og gruppens sammensætning. Desuden, at du sikrer, at kvaliteten og formålet med opgaven, som handler om at skabe en troværdig udseende falsk nyhed i indhold og layout, således at eleverne ikke kører ud af en tangent, hvor nyheden bliver for løs og for usandsynlig.

Samtalen i klassen skal danne rum for dialog og diskussion. Derfor skal du som underviser, udover at være i vejlederens rolle undervejs i deres gruppearbejde, afslutte opgaven med en facilitering af elevernes præsentation samt en klassesdiskussion som afslutning.

Hvad gør eleverne?

Eleverne skal arbejde i grupper både, når de analyserer og producerer og forbereder deres præsentationer. De skal undervejs gennem nogle steps i opgaven, hvor

grupperarbejdet derfor er af forskellig karakter. Det er vigtigt i den sammenhæng at arbejde med elevernes forforståelser (forventningsafstemning), at bevidstgøre eleverne om de arbejdsprocesser, de skal igennem og at hjælpe dem på vej i forhold til de roller, de får og har i gruppearbejdet.

Eleverne arbejder i grupperne med at skabe falske nyheder ud fra temaer i den aktuelle samfundsdebat eller ud fra elevernes interesser. De skal først læse fagteksten og arbejde med spørgsmål til teksten. Herefter skal de selv skabe en falsk nyhed og bruge hjælperedskaberne undervejs, som er anført i opgaven. De skal desuden følge op på opgaven ved at præsentere og diskutere deres produkter på klassen.

Vally i samfundsfag

Vally er en pige på 14 år. Hun har det med at dumme sig online. *Vally* er en fiktiv karakter, der går igen under alle 4 temaer. *Vally* er blevet til via inspiration fra diverse artikler og overskrifter fra aviser. Hun kan bruges som optakt til forløb, når I sammen med eleverne vil sætte spot på nogle af de fænomener, de sociale medier har afstedkommet.

Vally er tænkt som en gennemgående figur, som man vil kunne benytte i en mere fri struktur. Hun ville kunne fungere som inspirationskilde til opstart af forløb o.l., til debat og diskussion i forhold til nogle af de fænomener, der foregår online. Hun vil derfor kunne indgå mere bredt i temaer om socialisering og identitetsskabelse i dag.

Dilemmaterning (storycube) i samfundsfag

Terningen "Story Cube" indeholder en række primært etiske dilemmaer som kan diskuteres frit i klassen som en del af klassens samlede opstart, opsamling eller blot som en del af gruppearbejdet. Spillet kan eventuelt stilladseres yderligere i forhold til at give eleverne bestemte roller og nedsætte et debatpanel (se nedenfor) eller arbejde med en slags matrix-gruppeinddeling, hvor de elever der har fået tildelt rollerne også klædes på af en gruppe.

Debatklubben præsenterer!

Eleverne er parate. En skarp studievært venter med spænding på at modtage sine gæster, et debatpanel på 6 tændte debattører! En politiker, en kendis, en journalist, en ekspert, et øjenvidne og politiet venter i kulissen. Lyset dæmpes og publikum sidder klar med deres like-fingre og pap-emojis! Jinglen går i gang, og der zoomes ind.